

Loodushariduse õppeprogramm

Loodus ja inimene linnalähedases metsas (4.-6. klassile Harjumaal)

Õppeprogrammi eesmärk on tutvustada, et ka linnalähedane mets võib olla huvitav ning koos sellega õpetada turvalist ja säästlikku käitumist ning jätkusuutlikku loodushoidu. Oleme valinud mitmekesise metsaala Tallinna külje all Laiaküla ja Maardu piiril, kus tutvume erinevate metsatüüpidega, vaatame, millised loomad seal elavad ja millised taimed kasvavad, märkame kobraste, rebaste, kitsede ja põtrade tegevuse jälgi. Arutleme metsa eluringi, inimese mõju ning säästva looduskasutuse üle. Külastame Peeter Suure merekindluse Kaldase stolliga ava ning Miku raudkive, võimalusel ka jäätmejaama. Õpilased saavad ise teha katseid ja lahendada praktilisi ülesandeid.

Sihtrühm: 4.-6. klass, eesti õppekeel, kuni 25 õpilast, suuremat gruppi käsitletakse vajadusel ja kokkuleppel kahe klassina ning kaasatakse täiendav juhendaja. Õppeprogrammi saab kohandada sobilikuks ka liikumise erivajadusega õpilastele.

Programm kestab 3 tundi. Õppeks sobivad kõik aastaajad. **Õppekeskkonnaks** on mitmekesine metsaala – nõmm, lodumets ja salumets. Õppekeskkonna valikul on turvalisus ja ligipääsetavus olnud oluliseks kriteeriumiks. Maapind on kuiv ja tasane, on mõned tiigid ja madalad rändrahnud. Vajalik varustus: tavapärane aastaajale vastav õuejalats või matkajalats. Soovitavalt võileivad ja jook (vesi) kergeks eineks looduses.

Õppeprogrammi eesmärgid

Võimaldada õpilastele aktiivset tegevust looduses; kujundada õpilastes teadmine ja oskus turvaliselt ja säästlikult looduses käitumise kohta; anda teadmisi erinevatest metsatüüpidest, metsa eluringist ja kobraste elulaadist ning inimtegevuse mõjust; harjutada meeskonnatöö oskusi; näidata kooli õppeainete ja looduse seoseid ning harjutada nende märkamist ja rakendamist.

Seosed riikliku õppekavaga: väärtustab säästvat eluviisi, oskab esitada loodusteaduslikke küsimusi ja hankida loodusteaduslikku teavet, oskab looduses käituda, huvitub loodusest ja looduse uurimisest. Õppeprogrammis tutvustatav seotakse osaleva klassi ainekavaga riikliku õppekava baasil (nt 4. klass – taimed ja loomad inimese elus, puu vaatlus eri aastaegadel, inimese sõltuvus loodusest, elu erinevates keskkonnatingimustes; 5. klass – vesi, loomade kohastumised, õhk, õhu saastamine, asula, keskkonnatingimused; 6. klass – mets elukeskkonnana, metsatüübid, elurikkus, tasakaal, inimese mõju, loodus- ja keskkonnakaitse).

Seosed keskkonnateadlikkuse ja säästva arengu teemadega: käsitletakse metsa eluringi, säästvat looduskasutust ning käitumist looduses, arutletakse kliimamuutuste mõju üle Eesti loodusele.

Õppeprogrammi sisu ja metoodika

Õppeprogrammi koostamisel oleme seostatult käsitlenud loodus- kultuuri-, sotsiaalset ja majanduslikku keskkonda ning kujundanud sisult tervikliku teaduspõhise programmi, mis sisaldab eesmärgipäraseid ja programmi eesmärkide saavutamist toetavaid mõtestatud tegevusi. Kasutame mitmekesiseid kaasavaid aktiivõppemeetodeid, kohandades tegevused vastavale sihtrühmale. Õppeprogramm koosneb sissejuhatastest, viiest temaatilisest osast ja kokkuvõtvast arutlusest:

1. **Sissejuhatus** (10 minutit). Koguneme lagendikule ja vaatame, mida enda ümber näeme. Lepime kokku käitumisreeglid õpperetkel. Räägime ohutust viibimisest ja turvalisusest metsas ning õppeprogrammi metsaalast. Jaguneme viieks tiimiks ja jagame töölehed.

2. **Tutvumine metsaga** (40 minutit). Teeme retke erinevatesse kasvukohatüüpidesse (nõmmemets, lodumets ja salumets; männik, kuusik, kaasik). Räägime metsa elutsüklist, vaatame erinevas arengujärgus olevaid puid ja metsapõlvkondade vaheldumist. Võrdleme looduslikku ja istutatud metsa ja alusmetsa.
3. **Praktilised katsed** (30 minutit). Viime läbi praktilisi katseid ja ülesandeid – määrame puid tüvede põhjal, mõõdame kasvava puu kõrgust, hindame vanust, uurime mulda ja taimi.
4. **Koprad** (20 minutit). Vaatame kobraste tegevuse jälgi: langetatud puud, vanad ja värsked kännud, koprarajad. Räägime, millised puud kobrastele maitsevad ja miks. Imetleme kõrget pesakuhilat ja kopratiike. Arutleme, kuidas kobras on loodusele kasulik ning millistes asukohtades ja miks inimesele ebasobiv. Vaatame, kuidas saavad rebane ja kobras kõrvuti elada.
5. **Inimene looduses** (30 minutit). Katsetame koolis erinevates ainetundides õpitut ühiselt näitlikustada loodusobjektide peal. Räägime aktiivsest puhkusest ja taastumisest looduses ning viime läbi sellekohaseid aktiivtegevusi. Arutleme inimtegevuse mõju üle näidete varal looduses. Külastame Peeter Suure merekindluse Kaldase stolliga ning Miku raudkive.
6. **Tunnetame metsa ja metsapaus** (30 minutit). Kasutame oma viit meelt metsa tunnetamiseks. Vaatleme metsa. Kuulame metsa. Kompame puid ja erinevaid objekte väikesel juhendatud rajal. Haistmis- ja maitsemeelt rakendame taimetee (piparmünt) nautimisel. Söögipaus kaasavõetud võileibade ja joogiga.
7. **Kokkuvõte ja tagasiside** (15 minutit). Võtame kokku õppepäeval omandatu. Arutame, mida me sellest edaspidiseks kaasa võiksime võtta. Räägime jätkusuutlikust loodushoiust ja elukeskkonna kaitsmisest ning kuidas saaksime selles meile sobivalt panustada.

Juhendajad

Õppeprogrammi peamine läbiviija on Raul Savimaa, Eesti Looduskaitse Seltsi, Eesti Keskkonnahariduse Ühingu ja Püsimetsaühistu liige. Juhendaja on 2019. aastal läbinud Luua Metsanduskooli täiendkoolituse kursused matkajuhi ja metsakasvatuse aluste alal ning 2022 Eesti Maaülikooli täiendkoolituse kursuse loodusturismi alal. 2020. aastal läbinud SA Tartu Keskkonnahariduse Keskuse täiendkoolitused „Mets ja kestliku arengu haridus“ ning „Sood ja kestliku arengu haridus“ ning Eesti Keskkonnahariduse Ühingu koolitused „Kliimamuutused tänases infoväljas – alternatiivsed tõed ja väärmõisted“ (2020. aastal), „Päev metsas: mis on püsimetsandus ja kuidas seda hariduses tutvustada?“ (2020. aastal), „Kuidas haridus ja digi kokku sobivad?“ (2021. aastal) ja pärandkooslustest (2022. aastal). Õppeprogrammi läbiviijal on pikaajaline praktiline looduskaitse, metsandusalane ning loodusretkede, kursuste, seminaride ja õppepäevade läbiviimise kogemus. Retkejuht tunneb põhjalikult konkreetset õppekeskkonda, kus õppeprogramm läbi viiakse. Suuremate rühmade või mitme klassi korral kaasatakse vajadusel täiendavad sobivad juhendajad.

Õpperühma saatva õpetaja roll: õppekäigu kokkuleppimisel täpsustada õpperühma suurust, vanust ja võimalikke erivajadusi ning soovi korral täpsemat fookust. Õppekäigu ajal eeldame, et õpetaja tagab osalejate võimalikult asjakohase ja distsiplineeritud käitumise ning osaleb soovi korral omal äranägemisel kõikides moodulites.

Hindamine ja tagasiside

Eesmärkides kirjeldatud õpiväljundite saavutamist hinnatakse esmaselt retkejuhi poolt jooksvalt iga mooduli lõpus ning ühiselt suuliselt õppeprogrammi lõpus kokkuvõtete ja tagasiside arutelul.

Programmis osalenud õpetajalt küsitakse tagasisidet õppeprogrammi kvaliteedi kohta e-kirjaga kahe nädala jooksul. Õpetajale pakutakse võimalust arutada kahe nädala jooksul peale kirjaliku tagasiside andmist tagasisidet ja parendusettepanekuid.

Programmi kirjeldus koostatud veebruar 2020, uuendatud märts 2022.

Programmi koostaja: Loodushariduskeskus SelgeSiht (SelgeSiht OÜ)

Reg. 14602228

Iva 12 Tallinn 12618

telefon 5918 9000; e-post loodusharidus@selgesiht.ee

<https://selgesiht.ee/loodusharidus/>

Eesti Keskkonnahariduse Ühingu keskkonnaharidusliku õppeprogrammi kirjelduse kvaliteeti tõendav märgis „Läbimõeldud programm“, märgis nr 457.